

AALBORG UNIVERSITET

EVALUERING AF FRITIDSINDSATSEN

Jepppe Klarskov Hansen, Verena Lenneis og
Sine Agergaard

Januar 2024

Indholdsfortegnelse

1.0	Introduktion	3
1.1	Præsentation af Fritidsindsatsen	3
1.2	Begrebsafklaring	6
1.2.1	<i>Trivsel</i>	6
1.2.2	<i>Inklusion</i>	6
1.2.3	<i>Empowerment</i>	7
1.2.4	<i>Netværk</i>	7
2.0	Evalueringsdesign og metode	8
2.1	Virkningsevaluering	8
2.2	Udvælgelse af kommuner	11
2.3	Kvalitative metoder	11
2.3.2	<i>Interview</i>	13
2.3.3	<i>Analysestrategi</i>	16
2.3.4	<i>Etiske overvejelser</i>	17
3.0	Analyse	18
3.1	Børn og forældre med flygtningebaggrund	18
3.1.1	<i>Børnenes deltagelse og fastholdelse i foreningsaktiviteter</i>	18
3.1.2	<i>Børnenes trivsel</i>	19
3.1.3	<i>Forældrenes forståelse og deltagelse i deres børns fritidsaktiviteter</i>	21
3.1.4	<i>Empowerment af forældre til at støtte deres børns deltagelse i fritidsaktiviteter</i>	22
3.2	Frivilligrupper	24
3.2.1	<i>Brobygning mellem familier og foreninger</i>	25
3.2.2	<i>Udvidede lokale netværk omkring flygtningefamilier</i>	29
3.3	Foreninger	31
3.3.1	<i>Inkluderende modtagelse og deltagelse af flygtningefamilier</i>	31
3.3.2	<i>Inklusion af familier i foreningsaktiviteter</i>	33
4.0	Konklusion	35
5.0	Perspektivering	38
6.0	Litteraturliste	39

1.0 Introduktion

Denne rapport præsenterer den afsluttende evaluering af Dansk Flygtningehjælps (DRC) indsats 'Trivsel gennem Fritidsfællesskaber' (i det følgende omtalt som 'Fritidsindsatsen'). Rapporten er udarbejdet af forskningsassistent Jeppe Klarskov Hansen, i samarbejde med lektor Verena Lennis og professor Sine Agergaard, Aalborg Universitet. Evalueringen er blevet foretaget mellem 01/08/2021 og 31/12/2023.

Fritidsindsatsen havde til formål at styrke adgangen til fritidsaktiviteter for børn med flygtningebaggrunde. Fritidsindsatsen er en del af DRC's arbejde mod at øge trivsel og integration blandt 0-17-årige børn med flygtningebaggrunde. Fritidsindsatsen søger også at støtte op om, at forældre med flygtningebaggrunde får kendskab til og deltager i deres børns fritidsaktiviteter. I evalueringen afdækkes det, hvorvidt Fritidsindsatsen har bidraget til at nå en række mål, der både er rettet mod projektets primære målgruppe (børn og deres forældre med flygtningebaggrunde), såvel som mod sekundære målgrupper i form af frivillige og foreninger, der har været involveret i indsatsen.

Virkningsevaluering er anvendt som evalueringsdesign for at kunne afdække variationer i, hvad der virker, for hvem og under hvilke omstændigheder. AAU og DRC har i fællesskab udarbejdet en programteori forud for Fritidsindsatsens opstart, som danner grundlag for evalueringen. Der er blevet indsamlet kvantitative data i alle 10 kommuner, hvor Fritidsindsatsen har været implementeret. I to strategisk udvalgte kommuner er der desuden foretaget i alt 25 interviews med, børn og forældre med flygtningebaggrunde, frivillige i DRC og i idrætsforeninger. Derudover er der blevet gennemført observationer ved gruppemøder for frivillige i DRC, disse frivilliges møder med familier med flygtningebaggrunde og endvidere ved børnenes (og forældrenes) første deltagelse i lokale idrætsforeninger.

Målgruppen for denne evalueringsrapport er ansatte i offentlige og private organisationer, der arbejder med at støtte nytilkomne familiers deltagelse i fritidsaktiviteter.

1.1 Præsentation af Fritidsindsatsen

Fritidsindsatsen blev igangsat d. 1. oktober 2020 og udløb d. 31. december 2023. Fritidsindsatsen er udviklet af DRC og gennemført i samarbejde med DGI og kommunale samarbejdspartnere. Fritidsindsatsen blev opstartet på baggrund af en forventning om, at børns deltagelse i fritidsaktiviteter bidrager positivt til deres trivsel og integration (DRC, 2020; Socialstyrelsen, 2020).

Samtidig viser statistiske undersøgelser, at børn med anden etnisk baggrund end dansk deltager mindre i organiseret idræt og fritidsaktiviteter end etniske danske børn (Pilgaard & Rask, 2016). Her indikerer erfaringer fra tidligere indsatser i DRC (især fra 'Fritidspuljen' – en pulje, der administrerer økonomiske støtteordninger), at forældreinddragelse og samarbejde mellem offentlige institutioner og civilsamfund er afgørende for, at børn med flygtningebaggrund bliver mere aktive i deres fritid. I projektansøgningen til Fritidsindsatsen uddyber DRC (2020, s. 4), at formålet med Fritidsindsatsen er:

”... at videreudvikle Fritidspuljens arbejde med at øge trivslen hos flygtningebørn 0-17 år gennem et helhedsorienteret fokus på familierne. Ved at styrke forældrenes kendskab til fritidslivets muligheder og øge hele familiens tilknytning til lokalsamfundet etableres gode rammer for, at børnene kan fastholdes i positive fællesskaber. (...) Projektets overordnede formål er således at øge trivslen hos børnene ved at forebygge familiens isolation, bidrage til et aktivt medborgerskab og øge familiernes forståelse for og deltagelse i det danske demokratiske foreningsliv.”

For at opnå dette formål samarbejdede DRC med 10 kommuner. Forud for samarbejdet med kommunerne blev det fastlagt, hvor mange familier der skulle henvises til Fritidsindsatsen i den pågældende kommune. Derudover samarbejdede Fritidsindsatsen også med specifikke folkeskoler og sprogskoler. Det betyder, at både kommunale medarbejdere og ansatte på disse skoler henviste familier til Fritidsindsatsen. Der var tilknyttet én DRC-konsulent til hver kommune, hvilket muliggjorde at DRC-konsulenten og de kommunale medarbejdere kunne samarbejde om udfordringer eller problematikker, som kunne opstå i indsatsen.

Udover dette samarbejde med kommunerne har DRC også rekrutteret 5-10 frivillige, som er bosiddende i hver af de 10 kommuner, hvor Fritidsindsatsen har været implementeret. Disse frivillige skulle bidrage til at 'bygge bro' mellem familier med flygtningebaggrunde og foreninger. Forud for dette, skulle de frivillige gennemgå et kort uddannelsesforløb i empowerment som metode. Ifølge DRC (2020, s. 5) skulle sådan en tilgang sikre, at det er *”familiernes egne ressourcer, der er udgangspunktet for, at de kan forbedre deres livskvalitet og indflydelse på eget liv”*. I projektets tidlige fase bestod denne uddannelse af en workshop på seks timer, hvor frivillige fra hele regionen blev inviteret til at lære om empowerment. Erfaringen viste dog, at denne tilgang var for tidskrævende for de frivillige. Derfor besluttede DRC at ændre strukturen, så DRC-konsulenter fik ansvaret for gennem deres indledende dialog med frivillige at give dem indsigt i, hvordan de kunne hjælpe familien med at udvikle kompetencer og styrke forældrenes forståelse for, hvordan de kan støtte deres børns (fortsatte) deltagelse i fritids- og idrætsaktiviteter.

Efter denne briefing blev den frivillige tildelt en familie, fik familiens kontaktoplysninger og blev informeret om familiens baggrund og antal børn, samt hvad familien ønskede hjælp med. Selv om DRC-konsulenten ikke lavede et direkte ”match” mellem frivillige og familier, var der dog nogle situationer, hvor visse frivillige blev koblet til specifikke familier. Hvis der eksempelvis var blevet henvist en familie, som lige var kommet til Danmark fra Ukraine og ikke talte særlig meget engelsk, så søgte DRC-konsulenten at tilknytte en frivillig, som selv talte ukrainsk. Et andet eksempel kunne være, at den kommunale medarbejder henviste en familie, som stod overfor mange psykiske og/eller fysiske udfordringer. Nogle frivillige ville være i stand til at håndtere sådan en opgave, mens andre ikke ville være lige så egnet til opgaven. Derfor var det DRC-konsulenten, der fordelte de frivillige til de forskellige henviste familier.

Når den frivillige kontaktede familien, aftalte de et tidspunkt og et sted for et møde, som oftest var hjemme hos familien. Ved dette møde søgte frivillige at bruge empowerment-metoder, så forældrene blev styrket i at støtte deres børn start og fortsatte deltagelse i en udvalgt fritidsaktivitet. Derudover havde de frivillige til opgave at ’kulturelt oversætte’, hvad foreningsdeltagelse indebærer. Således formidlede de bl.a. nogle af foreningernes uskrevne regler, såsom at foreninger er drevet af frivillige, og at foreningen nok havde forventninger til, at de skulle bidrage med forskellige opgaver som forældre. De frivillige bidrog også til at igangsætte kommunikation mellem foreningen og familien og hjalp familien med praktiske spørgsmål vedrørende kontingent, kørsel og andre eventuelle uklarheder i forbindelse med foreningsdeltagelsen. De frivilliges rolle var dermed både brobyggende, formidlende og understøttende med henblik på, at flygtningefamilier opnåede øget viden om foreningsdeltagelse og engagement i deres børns fritidsaktivitet.

I fritidsindsatsen samarbejdede DRC også med DGI. Således var det DGI’s opgave at holde kurser for foreninger i ’Den gode velkomst’ med det formål at udvikle foreningers evne til at være inkluderende overfor nye medlemmer. Planen var, at DGI skulle gennemføre 5-10 velkomstforløb for foreninger pr. kommune, altså mellem 50 og 100 forløb over hele projektperioden. Ud over velkomstforløbet skulle DGI også opstarte familieidræt i 1-2 foreninger i halvdelen af de involverede kommuner (altså i 5 kommuner). Det skulle bidrage til, at forældre og børn blev introduceret til fælles idræts- og fritidsaktiviteter.

1.2 Begrebsafklaring

I det følgende defineres de nøglebegreber, som DRC bruger i deres beskrivelse af Fritidsindsatsens virkning. Dette afsnit har således til formål at præcisere den forståelse, der er blevet benyttet i evalueringen som grundlag for at vurdere Fritidsindsatsens virkning.

1.2.1 Trivsel

Vores forståelse af trivsel tager udgangspunkt i WHO's (2022) definition af sundhed som en *"tilstand af fuldstændig fysisk, mental og social trivsel og ikke blot fraværet af sygdom eller svækkelse"*. Denne definition understreger betydningen af både fysisk, mental og social velvære som grundlaget for en persons generelle sundhedsmæssige tilstand. Fysisk trivsel handler om den følelse man har i kroppen; har man fx god appetit, lyst til at bevæge sig og gode søvnvaner. Mental trivsel handler om, hvordan man oplever sig selv; om man føler sig tryk og om man tror på sig selv som individ. Den sociale dimension af trivsel drejer sig om evnen til at kunne indgå og udvikle positive relationer, udvise empati og deltage i grupper.

1.2.2 Inklusion

Inklusion kan defineres som en social og politisk proces, som sigter mod ligeværdig deltagelse, lige muligheder og rettigheder for alle uanset fysiske, sociale, økonomiske og kulturelle forhold (Madsen, 2005, Qvortrup & Qvortrup, 2017). Inklusion handler om at fjerne barrierer for deltagelse og skabe et miljø, hvor individer har mulighed for aktivt at deltage i fællesskabet på lige fod, uanset deres forskelligheder. Qvortrup og Qvortrup (2017) skelner mellem fysisk, social og psykologisk inklusion. Fysisk inklusion betegner individets tilstedeværelse i fællesskabet, mens social inklusion omhandler individets aktive deltagelse i fællesskabet. Psykologisk inklusion dækker over individets egen oplevelse af at være inkluderet i fællesskabet.

1.2.3 Empowerment

Empowerment kan beskrives både som et mål, en metode og en proces, som skal medvirke til at individer og grupper, bliver i stand til at tage vare på eget liv, opnå egne mål samt hjælpe sig selv og andre (Andersen & Brok, 2021). Empowerment er en form for magtbeføjelse; en autorisation til at handle på egne og andres vegne, idet en delegering af magt/autoritet kan ske både på det personlige og det sociale plan. Særligt ved empowerment er, at der ikke lægges vægt på, hvad individet ikke kan, men i stedet fokuseres der på individets styrker, ressourcer og færdigheder.

Empowerment processen kan udspille sig på tre niveauer: 1. Individuel empowerment omhandler den proces individet gennemgår, hvor vedkommende opnår mere kontrol over eget liv. 2. Professionel empowerment indebærer at give støtte til de individer, der skal guides til at fokusere på egne ressourcer og styrker. Personer, der udøver professionel empowerment, skal kunne stille relevante spørgsmål, lytte og derved indgå i en dialog om den marginaliseredes ønsker og behov for hjælp. 3. Community empowerment er den proces, hvor tidligere marginaliserede individer har opnået så megen kontrol over deres eget liv, så de nu kan bidrage til udviklingen, struktureringen og organiseringen af deres lokalsamfund (Malloy, 2014; Sadan, 2004).

1.2.4 Netværk

Inden for samfundsvidenskab refererer netværk til de relationer, der eksisterer mellem mennesker. En persons sociale netværk udgøres af de relationelle forbindelser, som giver mulighed for, at personen kan modtage social støtte og udveksle informationer med andre. Der skelnes mellem primære sociale netværk, hvor relationerne er stærke, og sekundære sociale netværk, hvor relationerne er mere instrumentelle. Et netværk kan være stort og indeholde mange relationer eller være lille med få relationer. Derudover kan der både eksistere stærke og svage bånd i disse store eller mindre netværk (Olesen, 2012). Graden af centralitet i et netværk dækker over antallet af direkte forbindelser i netværket (Brass & Borgatti, 2019).

2.0 Evalueringsdesign og metode

Vi har valgt virkningsevaluering som evalueringsdesign til at undersøge Fritidsindsatsen. De kommende afsnit vil indeholde en beskrivelse af virkningsevaluering, argumentation for udvælgelsen af kommuner og informanter, samt præsentation af de valgte metoder, den anvendte analysestrategi og etiske overvejelser.

2.1 Virkningsevaluering

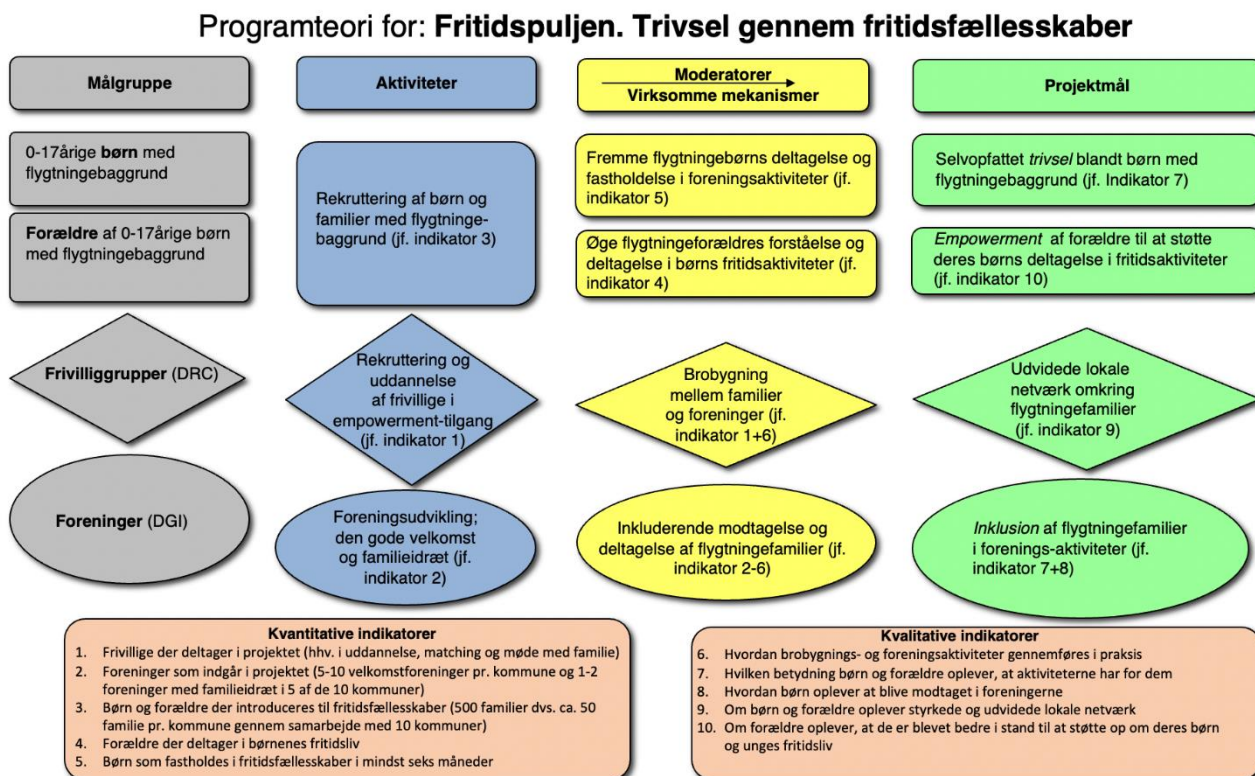
Virkningsevaluering bygger på principper for realistisk evaluering som formuleret af Ray Pawson og Nick Tilley (1997). Pawson og Tilleys beskrivelser af realistisk evaluering udviklede sig som en reaktion på tidligere evalueringsmodeller, der ofte antog, at det er muligt nøjagtigt at forudsige resultater af indsatser. Pawson og Tilley argumenterer i stedet for en tilgang, der anerkender, at indsatser er komplekse og ofte ikke lineære, og at deres virkninger er påvirket af en række interagerende faktorer i deres omgivelser (Tilley, 2000). Ved realistisk evaluering er det målet at skifte fokus mod en nærmere undersøgelse af, hvordan indsatser fungerer i praksis og hvilke faktorer, der bidrager til eller hæmmer deres virkning.

Baggrunden for virkningsevaluering er altså en anerkendelse af, at indsatser fungerer forskelligt for forskellige mennesker og i forskellige kontekster. En vigtig del af realistisk evaluering er at identificere de underliggende mekanismer og de kontekstuelle faktorer, der påvirker virkningen af en indsats (Tilley, 2000). Dette kan omfatte både de materielle og sociale betingelser, hvorunder Fritidsindsatsen implementeres, samt de individuelle og samfundsmæssige faktorer, som påvirker deltagerne i Fritidsindsatsen. Realistisk evaluering søger altså at gå længere end en klassisk effektevaluering ved ikke alene at undersøge virkning, men også de kontekstuelle faktorer og underliggende mekanismer, som kan bidrage til at forstå, hvorfor en indsats er lykkedes eller ej.

Den realistiske evaluering har både et formativt sigte, der søger at udfolde og forstå processerne i afviklingen af en indsats og derigennem forbedre den, samt et summativt sigte, der søger at undersøge effekterne af interventionen (Pawson & Tilley, 1997; Tilley, 2000).

Virkningsevaluering søger altså både at afdække proces og effekt, samt samspillet herimellem (Dahler-Larsen, 2020; Dahler-Larsen & Krogstrup, 2009). Kernen i virkningsevaluering er altså at identificere de såkaldte virksomme mekanismer, der i samspil med konteksten kan føre til det forventede resultat eller ej.

For at kortlægge antagelserne om, hvordan Fritidsindsatsen skal virke for de forskellige målgrupper og med de aktiviteter vi har introduceret ovenfor, har vi i samarbejde med DRC udviklet en programteori, som kan ses nedenfor:

Figur 1: Programteori over Fritidsindsatsens målgrupper, aktiviteter, virksomme mekanismer og projekt mål

I programteorien fremgår Fritidsindsatsens forskellige **målgrupper** og projektets centrale **aktiviteter**. Den primære målgruppe var 0-17årige **børn** med flygtningebaggrunde, som blev rekrutteret på grund af deres interesse for at deltage i en fritidsaktivitet. Der er i Fritidsindsatsen også et stort fokus på at involvere børnenes **forældre**, idet forældrene netop skal støttes til selv at kunne varetage forhold som tilmelding, opbakning og frivillige opgaver, der har at gøre med deres børns fritidsaktiviteter. En sekundær målgruppe i Fritidsindsatsen var **frivillige**, som det var målet at rekruttere 5-10 af i hver af de 10 samarbejdskommuner, og som blev forberedt på at anlægge en empowerment-tilgang i deres arbejde med flygtningefamilierne. Endelig udgjorde **foreninger** under DGI også en sekundær målgruppe. DGI havde ansvaret for at lave foreningsudvikling, herunder at facilitere workshops for foreninger, hvor de lærte om, hvordan man som forening kunne facilitere en god velkomst for nye medlemmer. Derudover skulle DGI også igangsætte familieidræt i udvalgte kommuner.

De forventede **virksomme mekanismer** varierer afhængigt af målgruppe og indsatsområde samt fører til forskellige **projektmål**. I forhold til den primære målgruppe (flygtningefamilier med 0-17årige børn) var det forventningen, at ved at fremme børnenes deltagelse i fritidsaktiviteter kunne Fritidsindsatsen bidrage til børnenes selvopfattede trivsel. Derudover var forventningen, at ved at øge forældrenes forståelse og engagement i deres børns fritidsaktiviteter kunne indsatsen bidrage til empowerment af forældrene. I forhold til den sekundære målgruppe af frivillige skulle deres brobygning mellem familier og foreninger medvirke til at udvide de lokale netværk omkring de involverede flygtningefamilier. Dertil kommer, at forventningen var, at når foreninger (der tager del i DGI's foreningsudvikling) får kurser i inkluderende modtagelse af nytilkomne, vil det fremme deltagelse og inklusion af familier med flygtningebaggrunde i foreningsaktiviteter.

I deres ansøgning om midler til Fritidsindsatsen skitserede DRC også en række kvantitative og kvalitative **indikatorer**. Disse indikatorer er nævnt i programteorien i sammenhæng med de forventede ændringer og resultater, som Fritidsindsatsen sigtede mod at opnå. Disse indikatorer bidrog således til konkretisering af de mere abstrakte projektmål i programteorien. Programteorien omfattede både kvantitative og kvalitative indikatorer, som kan ses nedenfor:

- Kvantitative indikatorer**
1. Frivillige der deltager i projektet (hhv. i uddannelse, matching og møde med familie)
 2. Foreninger som indgår i projektet (5-10 velkomstforeninger pr. kommune og 1-2 foreninger med familieidræt i 5 af de 10 kommuner)
 3. Børn og forældre der introduceres til fritidsfællesskaber (500 familier dvs. ca. 50 familier pr. kommune gennem samarbejde med 10 kommuner)
 4. Forældre der deltager i børnenes fritidsliv
 5. Børn som fastholdes i fritidsfællesskaber i mindst seks måneder

Figur 2: Kvantitative indikatorer

- Kvalitative indikatorer**
6. Hvordan brobygnings- og foreningsaktiviteter gennemføres i praksis
 7. Hvilken betydning børn og forældre oplever, at aktiviteterne har for dem
 8. Hvordan børn oplever at blive modtaget i foreningerne
 9. Om børn og forældre oplever styrkede og udvidede lokale netværk
 10. Om forældre oplever, at de er blevet bedre i stand til at støtte op om deres børn og unges fritidsliv

Figur 3: Kvalitative indikatorer

Den mere konkrete undersøgelse af, om indikatorerne bliver mødt, og om Fritidsindsatsen når de forventede resultater følger senere. Først følger en beskrivelse af de kommuner, hvor den kvalitative del af undersøgelsen er blevet udført.

2.2 Udvalgelse af kommuner

Da virkningsevaluering har fokus på, hvad der virker for hvem, hvornår og i hvilken kontekst, er det nødvendigt at udvælge specifikke kontekster for empiriindsamlingen. I tråd med betragtninger om informationsorienteret udvælgelse ved casestudier (Flyvbjerg, 2020), har vi udvalgt kommuner, som kan illustrere de variabler, der har betydning for, hvordan Fritidsindsatsen har været gennemført.

Vi har i udvælgelsen af kommuner betragtet parametre såsom antallet af flygtninge som kommunen er tildelt, kommunens indbyggertal og om kommunen er centreret om en stor by eller snarere er en landkommune med en provinsby. Derudover har vi for at kunne få indsigt i Fritidsindsatsen valgt, at begge kommuner skulle have høj aktivitet, dvs. mange familier med flygtningebaggrunde og frivillige tilknyttet Fritidsindsatsen. Det sikrede de mest optimale betingelser for at indsamle empirisk materiale. Nedenfor ses en tabel over de to kommuner:

Kommune	Familier med flygtningebaggrunde	Baggrund for udvælgelse
Bykommune	Der er i perioden 2015-2019 blevet visiteret mellem 500 og 600 flygtninge	Koncentreret indsats omkring byen med mange aktive frivillige samt mange flygtningefamilier der udviser interesse for deltagelse.
Provinsby-kommune	Der er i perioden 2015-2019 blevet visiteret mellem 400 og 500 flygtninge.	Kommune hvor indsatsen er organiseret mere lokalt omkring specifikke frivillige der hjælper familier med flygtningebaggrunde.

Tabel 1: Oversigt over de to udvalgte kommuner

Oprindeligt var det planen at udvælge tre kommuner i evalueringen. Desværre var det kun muligt at følge Fritidsindsatsen to kommuner, da der i den sidste kommune kun blev rekrutteret få familier med flygtningebaggrunde, og gruppen af frivillige ikke var aktive i evalueringsperioden.

2.3 Kvalitative metoder

For at undersøge de virksomme mekanismer, der er skitseret i programteorien, og for at evaluere Fritidsindsatsens virkning, har vi anvendt deltagerobservation og interview som metoder til indsamling af materiale. Deltagerobservation er særligt anvendt for at kunne få et indblik i Fritidsindsatsens aktiviteter, herunder rekruttering og uddannelse af frivillige, men også for at følge frivilliges brobyggende støtte til familier med flygtningebaggrunde og disse familiers deltagelse i foreninger. Interviews blev anvendt for at få indblik i de forskellige målgruppers oplevelser i relation til de forskellige projektmål. Nedenfor ses en mere detaljeret oversigt over de gennemførte interviews og observationsgange, samt det primære fokus ved indsamling af materiale med de forskellige partnere baseret i programteorien.

Målgruppe	Observation	Fokus (Observation)	Interview	Fokus (Interview)
Familier med flygtningebaggrunde	20 møder med familier (1-2 pr. brobygger(e) tilknyttet en familie)	KI6: Hvordan brobygningsaktiviteter gennemføres i praksis?	20 interviews med familier med flygtningebaggrunde (Ét interview pr. familie af varighed 30-70 minutter)	KI7-8: Hvordan børn og forældre oplever betydning af Fritidsindsatsens aktiviteter (O: selvopfattet trivsel) KI9-10: Hvorvidt forældre oplever at kunne støtte deres børns deltagelse i fritidsaktiviteter og få et udvidet netværk (O: empowerment og netværk)
Frivillige brobyggere	8 møder for frivilligrupper	KI6: Hvordan brobygningsaktiviteter gennemføres i praksis?	2 fokusgruppe interviews med frivillige brobyggere (70-90 minutter)	KI:7 Hvordan de frivillige oplever brobygning og Fritidsindsatsens betydning for flygtningefamilier? (O: trivsel, empowerment og netværk)
Idrætsforeninger	12 møder mellem foreninger og familie	KI6: Hvordan foreningsaktiviteter gennemføres i praksis?	2 fokusgruppe-interview med repræsentanter af foreninger (3-5 deltagere af varighed 50-70 minutter)	KI8: Modtagelse og deltagelse/fastholdelse, samt forståelse hos flygtningefamilier. Foreningernes oplevelser af inklusion af flygtningefamilier, som følge af Fritidsindsatsen. (O: inklusion)
Total	40 observationer		24 interviews	

KI: Kvalitativ indikator (jf. programteori), O: outcome

Tabel 2: Oversigt over indsamling af kvalitativt materiale

2.3.1 Observation

Observationer er gennemført ved: 1. uddannelsesdage og gruppemøder for DRC's frivillige, 2. møder mellem frivillige og familier med flygtningebaggrund, og 3. familiers besøg i idrætsforeninger. Observationerne er blevet udført af førsteforfatteren (Jeppe). Med inspiration fra Thorpe og Olive (2016) har observationer været rettet mod at identificere centrale aspekter, som kan udforskes yderligere i mere dybdegående interviews. Ved at kombinere observationer og interviews fik vi ikke kun indblik i, hvad de frivillige, forældre, DRC-konsulenter, trænere og andre aktører fortæller, men også en mulighed for at observere deres handlinger. I forbindelse med observationerne har Jeppe haft uformelle samtaler, også kendt som etnografiske interviews med de forskellige deltagere i Fritidsindsatsen. På grund af den spontane karakter af disse korte interviews var det ikke muligt at optage dem. Trods dette udgør de en væsentlig del af materialet i evalueringen og har givet inspiration til udviklingen af interviewguiden.

Der er også udviklet tre observationsguides, som blev brugt til at undersøge, hvorvidt de forventede virksomme mekanismer kom til udtryk ved 1. frivilliggruppemøder, 2. møder mellem DRC-frivillige og familier, og 3. familiers møder med foreningen. Hver observationsguide indeholdt fokuspunkter, som hjalp Jeppe under observationerne. I forlængelse af observationerne nedskrev Jeppe deskriptive feltnoter med detaljerede beskrivelser af situationen og analytiske feltnoter, som har bidraget til tolkningen af materialet (Thorpe & Olive, 2016).

2.3.2 Interview

Udover (deltagende) observationer udgjorde interviews en anden central metode i indsamlingen af materiale til evalueringen af Fritidsindsatsen. Disse interviews blev gennemført på forskellige måder, nemlig i semistruktureret form med familier med flygtningebaggrunde, samt fokusgruppinterviews med DRC's frivillige og med foreningsrepræsentanter.

Forud for det semistrukturerede interview udarbejdede vi en interviewguide. Ved at bruge det semistrukturerede interviewformat fik vi ikke kun mulighed for at stille en lang liste af spørgsmål, men også for at afvige fra interviewguiden og dermed udforske andre perspektiver, som opstod spontant under samtalen (Tanggaard & Brinkmann, 2020). Interviewguiden var en huskeliste for, hvad interviewet skulle afdække, og skulle dermed bidrage til at sikre, at de forventede virksomme mekanismer i Fritidsindsatsen blev afdækket.

Kontakten til de familier, som blev interviewet, gik gennem DRC's frivillige. Da det viste sig at være udfordrende at finde familier med flygtningebaggrund, som havde overskud til et interview, var vores eneste krav, at familien skulle have modtaget støtte fra en frivillig indenfor de sidste seks måneder. Alle interviews med familierne foregik som udgangspunkt hjemme hos familierne. Kun i enkelte tilfælde fandt interviewet sted i deres tilknyttede forening, på biblioteker eller andre offentlige steder.

I selve interviewet valgte vi at starte med at stille spørgsmål til børnene, så de efterfølgende kunne gå ud og lege eller lave andet, samtidig med at vi talte med deres forældre. Under selve interviewet opfordrede vi børnene til at tegne et billede, der illustrerede deres oplevelser, når de deltog i deres fritidsaktivitet (Kirk, 2007). Efter Jeppe havde talt med forældrene, talte han med børnene om deres tegninger. Under nogle af interviewene var den frivillige eller en tolk til stede, hvilket i disse tilfælde var en nødvendighed, da familien og interviewerens ikke talte de samme sprog. De interviewede familier kom fra Afghanistan, Congo, Eritrea, Etiopien, Somalia, Sydsudan, Syrien og Ukraine. Familierne havde mellem 1 og 7 børn, og forældrene var i alderen

28-55 år. Børnene var mellem 0-17 år, med de fleste børn i aldersgruppen 10-17 år. Størstedelen af familierne havde ikke før været en del af en forening i Danmark. Interviewene blev gennemført kort tid efter, at børnene havde startet med en fritidsaktivitet. Vi valgte dette tidspunkt, da vi ønskede at følge familierne ud i foreningerne, og fordi vi fik kontakt til familierne gennem brobyggerne, som kun støttede familierne de første seks måneder. Vi er dog klar over, at dette valg også medførte den ulempe, at vi ikke kunne sige lige så meget om fastholdelse, længerevarende trivsel og opbygning af netværk, end hvis interviewet havde været placeret på et senere tidspunkt. Nedenfor ses en tabel over de familier som er blevet interviewet:

Pseudonym	Antal børn og deres alder	Tidligere aktiv i Danmark	Var fysisk aktiv i oprindelsesland	Oprindelsesland	Tidligere støtte fra en frivillig
Abdullah & Nasrin	2 børn, 4 og 7 år	Ja	Ja	Syrien	Nej
Amina	4 børn, 3, 6, 9 år	Nej	Ja	Congo	Nej
Amir & Zainab	1 barn, 8 år	Nej	Ja	Sydsudan	Nej
Can & Zeynep	3 børn, 11, 14 og 17 år	Ja	Nej	Eritrea	Ja
Farah	1 barn, 9 år	Ja	Ja	Eritrea	Nej
Farida	1 barn, 11 år	Nej	Ja	Afghanistan	Nej
Fatima Kabila	1 barn, 17 år	Ja	Ja	Syrien	Ja
Hakan	2 børn, 11 og 15 år	ja	Ja	Afghanistan	Ja
Hamida	1 barn, 4 år	Nej	Nej	Syrien	Nej
Isabella	2 børn, 3 og 6 år	Nej	Nej	Ukraine	Nej
Karim	2 børn, 6 og 11 år	Ja	Nej	Syrien	Nej
Kateryna	5 børn, 1, 5, 7, 11 og 13 år	Ja	Ja	Ukraine	Nej
Khaled & Farida	2 børn, 10 og 16 år	Ja	Ja	Syrien	Ja
Kofi	3 børn, 5, 10 og 13 år	Ja	Ja	Somalia	Ja
Mehmet	1 barn, 3 år	Nej	Nej	Somalia	Nej
Oksana	3 børn, 7, 11 og 15 år	Ja	Ja	Ukraine	Nej
Olena	1 barn, 2 år	Nej	Nej	Ukraine	Nej
Samir & Hana	1 barn, 15 år	Ja	Ja	Etiopien	Ja
Simsin & Mariam	7 børn, 3, 5, 8, 11, 13, 15 og 18 år	Nej	Ja	Sydsudan	Nej
Yulia	2 børn, 3 og 7 år	Nej	Nej	Ukraine	Nej

Tabel 3: Oversigt over de interviewede forældre og børn

Interviews med DRC-frivillige foregik som fokusgruppesamtaler. Vi valgte denne form for interview for at skabe plads til diskussioner og derved opnå en dybdegående forståelse af informanternes varierende erfaringer og udfordringer, i dette tilfælde med deres rolle som brobyggere (Halkier, 2020). Fokusgruppesamtalerne blev afholdt på samme sted, hvor de frivillige som regel afholdt deres frivilligruppemøde. Der blev gennemført ét interview pr. frivilligruppe af en varighed mellem 70 og 90 minutter, og interviewene foregik på både dansk og engelsk. I de to kommuner, hvor evalueringen blev foretaget, var der mellem 5-8 frivillige pr. frivilligruppe. De interviewede frivillige er en heterogen gruppe, som varierer i baggrund, etnicitet, interesser, alder mm. De frivillige i de to kommuner var som oftest født og opvokset i Danmark, mens enkelte frivillige kommer fra Ukraine, Japan, Syrien og Eritrea. De frivillige er både unge og ældre og er mellem 23 og 67 år. Gennemgående for alle frivillige er, at de selv har deltaget i fritidsaktiviteter enten i Danmark eller i deres hjemland. Nedenfor ses en tabeloversigt for de frivillige, som blev interviewet:

Kommune 1	Oprindelsesland	Alder	Selv foreningsaktiv	Fritidsaktiv i oprindelsesland/tidligere aktivitet	Har børn som er foreningsaktive
Ole	Danmark	67 år	Nej	Badminton, fodbold og svømning	Ja
Maiken	Danmark	54 år	Nej	Håndbold	Ja
Sofie	Danmark	39 år	Ja	Svømning og Håndbold	Ja
Rewan	Eritrea	36 år	Nej	Fodbold	Ja
Peter	Danmark	39 år	Nej	Fodbold	Ja
Kommune 2					
Miriam	Danmark	29 år	Ja	Fodbold	Nej
Kirsten	Danmark	23 år	Nej	Kajak	Nej
Olga	Ukraine	42 år	Nej	Gymnastik	Ja
Rika	Japan	31 år	Nej	Løbeklub	Nej
Mahmood	Syrien	42 år	Nej	Fodbold	Ja

Tabel 4: Oversigt over de interviewede frivillige

I fokusgruppesamtalerne med de frivillige anvendte vi såkaldte vignetter (Barter & Renold, 1999), som er korte scenarier eller historier, som deltagerne bliver bedt om at forholde sig til. De var baseret på vores observationer af interaktionerne mellem forældre og frivillige og handlede om typiske situationer og udfordringer, som de frivillige stod overfor. Vignetterne fungerede som et

værktøj til at stimulere diskussioner blandt de frivillige og belyse forskellige synspunkter og erfaringer.

Det var vores oprindelige hensigt, at fokusgruppeinterviews også skulle udføres med repræsentanter fra de foreninger, som for nylig var blevet uddannet af DGI's konsulenter til at fungere som såkaldte velkomstforeninger. Desværre blev der ikke afholdt velkomstworkshops i den ene af evalueringens kommuner, hvorfor de to interviews med foreninger kun er fra den ene kommune. Trods vanskelighederne ved at afholde interviews med repræsentanter fra foreninger, så har Jeppe deltaget ved seks velkomstworkshops og besøgt forskellige foreninger, som har udbudt fodbold, håndbold, volleyball, boksning, gymnastik, dans, rytmik, kreativskole, svømning, badminton, floorball og kick-boksning med deltagere, der er rekrutteret gennem Fritidsindsatsen. De to foreninger, der indgår i evalueringen, er to store idrætsforeninger, hvor mange børn med forskellige baggrunde var aktive. Begge interviews blev foretaget i foreningernes klublokaler og varede mellem 50 til 70 minutter. Interviewene involverede både trænere og holdledere; bestyrelsesformanden deltog i et af interviewene.

2.3.3 Analysestrategi

Ved behandling af feltnoter og transskriberede interviews anvendte vi 'Framework analysis' som analysestrategi med afsæt i Laurie J. Goldsmiths beskrivelser (Goldsmith, 2021). I tråd hermed gennemgik vi fem faser for at analysere de indsamlede data.

- 1. fase: Gennemlæsning af transskriptioner og feltnoter for at få en overordnet forståelse af materialet. Vi søgte efter potentielle temaer baseret på virksomme mekanismer, projektmål og indikatorer beskrevet i programteorien. Vi kunne derved danne os et første indtryk af, hvorvidt de forventede elementer kom til udtryk i det indsamlede data.
- 2. fase: Udarbejdelse af en liste (et 'framework') over temaer, baseret på programteorien, som skulle danne grundlag for kodning i fase 3.
- 3. fase: Anvendelse af listen til at kode vores indsamlede data.
- 4. fase: Sammenfatning af resultater, identifikation af centrale citater og organisering af data til analyse.
- 5. fase: Fortolkning og udarbejdelse af en sammenfatning, der besvarer den opstillede programteori.

2.3.4 Etiske overvejelser

Forud for alle observationer og interviews indhentede vi samtykkeerklæringer i overensstemmelse med god forskningsetik og GDPR-regler. Vi udleverede også et informationsbrev, hvor formålet med evalueringen blev præciseret. Vi informerede desuden om, at vi i evalueringen ikke vil offentliggøre personoplysninger, der kunne muliggøre identifikation af deltagerne af udenforstående. Vi har anvendt pseudonymisering for både de individuelle deltagere i undersøgelsen og for de enkelte kommuner.

Jeppe, som udførte alle interviews og observationer, blev i den sidste del af sin ansættelse hos AAU også ansat i DRC. At være en del af begge organisationer har givet Jeppe mere dybdegående indsigt i indsatsen og tætte relationer til familier og frivillige, der ellers kunne have været vanskelige at opnå. Det er dog væsentligt at påpege, at Jeppe's dobbeltansættelse også kan have medført større sympati for Fritidsindsatsen. For at minimere denne bias har det været vigtigt for Jeppe at reflektere over betydningen af sin 'insider' position og den dobbelte tilknytning. Det var yderligere gavnligt, at dispositionen for analysen blev nøje drøftet med de to medforfattere, der ikke havde tilknytning til DRC, med henblik på at opretholde en kritisk distance under evalueringen af projektet.

3.0 Analyse

Analysen følger den opstillede programteori og er opdelt efter Fritidsindsatsen tre målgrupper: børn og forældre med flygtningebaggrunde, frivilligrupper og foreninger. For hver målgruppe vil vi afdække den virksomme mekanisme og projektmål i programteorien for at muliggøre en evaluering af både processer og resultater.

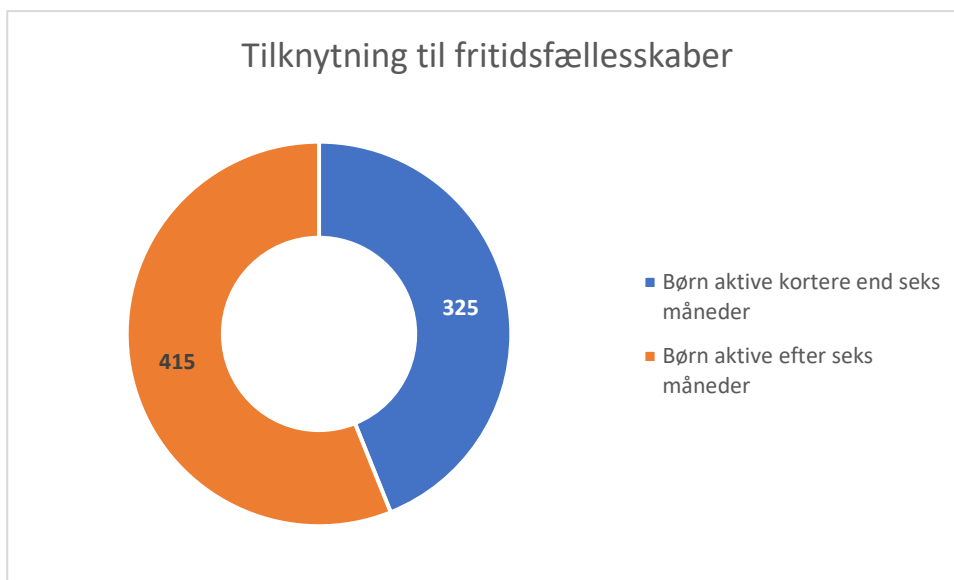
3.1 Børn og forældre med flygtningebaggrund

I dette afsnit vil vi først rette fokus mod børnene og efterfølgende forældrene. Når det gælder børnene, vil vi baseret på programteorien indlede med at undersøge flygtningebørns deltagelse og fastholdelse i foreningsaktiviteter – den virksomme mekanisme, som støttes af data fra den kvantitative evaluering af projektet. Herefter vil vi fokusere på børnenes selvopfattede trivsel (projektmål). Med hensyn til forældrene vil vi indledningsvist analysere deres forståelse af foreningslivet og deres deltagelse ved børnenes fritidsaktiviteter (den virksomme mekanisme), før vi undersøger forældrenes empowerment, dvs. om de er blevet bedre i stand til at støtte deres børns deltagelse (projektmål).

3.1.1 Børnenes deltagelse og fastholdelse i foreningsaktiviteter

Fritidsindsatsen har samlet engageret 427 familier og 740 børn på tværs af 10 kommuner, hvor Fritidsindsatsen har opstartet en frivilligruppe i hver af disse kommuner. Når man inkluderer alle brobygningsarrangementer, herunder aktiviteter såsom familiebasket, tilmelding til sommer camp eller sommerferie aktiviteter mm., har Fritidsindsatsen formået yderligere at involvere 509 børn og forældre i forskellige fritidsaktiviteter. Det vil sige, at Fritidsindsatsen i alt har været i berøring med 1676 børn og forældre over en periode på tre år.

Blandt de så 740 børn, som har fået hjælp af en frivillig til at komme ud i en forening, er 415 af dem stadig aktive efter 6 måneder (se figur 4). Det betyder, at 56% af alle børn, som har været tilmeldt en forening, fortsat deltager i foreningsaktiviteter efter seks måneder. Det skal dog fremhæves, at der har været begrænsende tilbagemeldinger fra DRC-konsulenterne om, hvorvidt familierne stadig er tilknyttet en forening. Dette betyder, at disse tal sandsynligvis ikke afspejler, hvor mange børn der faktisk er forblevet aktive i foreningerne. Desuden er der mindst 209 børn, der inden for projektperioden er blevet gentilmeldt fritidsaktiviteten.

Figur 4: Tilknytning til fritidsfællesskaber

3.1.2 Børnenes trivsel

Projekt mål i programteorien var, at børnenes deltagelse i forskellige foreningsaktiviteter skulle bidrage til deres selvopfattede trivsel. Vi undersøgte derfor, ved hjælp af observationer og interviews, om børnene viste tegn på fysik, mental og social trivsel.

En observation af en niårig pige, der deltog i håndbold for første gang, og hvor både hendes forældre og den frivillige var til stede under træningen, gav indblik i dette:

Pigen sprang bare ud i det og fulgte efter de andre børn. Hun kunne ikke tale med dem, men fulgte bare med. Pigen kom ud på bænken og var helt udkørt; hun tog lidt vand og løb derefter tilbage ind på halgulvet. Faren råbte efter hende, men hun havde ikke tid til at svare. Efter træningen var slut kom alle børn ud til deres fædre. [...] Børnene så glade ud og var fyldt med energi. Den frivillige spurgte faren, om de (børnene) havde syntes det var sjovt, hvorefter han nikkede og grinte.

(Observation, håndboldklub)

Denne observation indikerer, at deltagelsen i håndbold bidrager til børnenes fysiske trivsel. Pigen ovenfor deltog aktivt på en måde, der vidnede om stor glæde ved at bevæge sig og et intenst engagement i aktiviteten. Det gjorde sig ikke kun gældende for pigen beskrevet ovenfor. På tværs af observationer i foreningerne udviste børnene begejstring over foreningsaktiviteterne.

Nogle af børnene var i starten noget beklemte ved situationen, men de blev også hurtigt glade for at deltage i de forskellige fritidsaktiviteter. Det kom f.eks. til udtryk i en observation i en forening, hvor en dreng ligeledes var startet til håndbold:

Drengen var tilbageholdende i starten af træningen. Han var genert og holdt sig lidt til sig selv under opvarmningen. Men efter de havde varmet op, kom der en [et andet barn] hen til drengen. Han spurgte, om de skulle kaste til hinanden. Lige derefter var drengen en hel anden. Han kiggede ikke længere over til sin mor.

(Observation, håndboldklub)

Ovenstående uddrag illustrerer ikke kun, at drengen var glad for at spille håndbold og deltog aktivt, men også, at han oplevede støtte fra sine holdkammerater, så der lader til at være sket en aktivering af den sociale dimension af trivsel. En anden forælder delte sin oplevelse af datterens opstart til svømning og pegede på vigtigheden af, at datteren begyndte sammen med sine klassekammerater, som hun allerede kendte:

Interviewer: Hvordan... din datter, du siger hun glæder sig til at komme til svømning, men kan du fortælle lidt, hvordan det er for hende at gå til svømning?

Amina: Hun er meget glad for svømning. Hun ser hendes klasse, jeg tror det er de samme personer fra hendes klasse. De går sammen til svømning. Så hun går med folk hun kender. Det har været godt fordi de har været gode til at hjælpe hende. Fordi hun var ny og har ikke gået til svømning før. Så de hjalp hende meget.

(Interview, mor, Amina)

Selvom der generelt var en tendens til, at børnene var forholdsvis kortfattede under interviewsituationen – sandsynligvis grundet den uvante situation og nogle børns generthed – var der dog flere børn, der formåede at udtrykke, hvordan de havde det i kroppen, når de kom hjem fra fritidsaktiviteten. Sudan på 16 år, som er startet til kickboksning, beskrev, hvordan han følte sig træt og udmattet. Til trods for dette oplevede han alligevel en ”god følelse i kroppen, når jeg kommer hjem” og var klar til at demonstrere det, han lige havde lært:

Sudan: Altså, jeg er altid mega træt og udkørt, når jeg kommer hjem. Jeg har egentlig mest lyst til at ligge på mit værelse. Men når min mor spørger mig, hvordan det var til kickboksning, så viser jeg hende altid, hvad vi har lært. Eller nogle gange øver jeg det også sammen med min bror og viser ham det (griner).

(Interview, dreng, 16 år)

Den samme indikation af, at indsatsen ikke kun bidrager til de deltagende børns fysiske trivsel, men også deres mentale trivsel, fremgår af følgende citat fra et interview med en 13-årig pige og hendes mor:

Interviewer: Hvad betyder det for dig at gå til boksning?

Dianna: Det er en drøm, der er gået i opfyldelse. Jeg har altid ønsket at gå til boksning. Det føles godt.

Interviewer: Så når du kommer hjem, har du det bare virkelig godt?

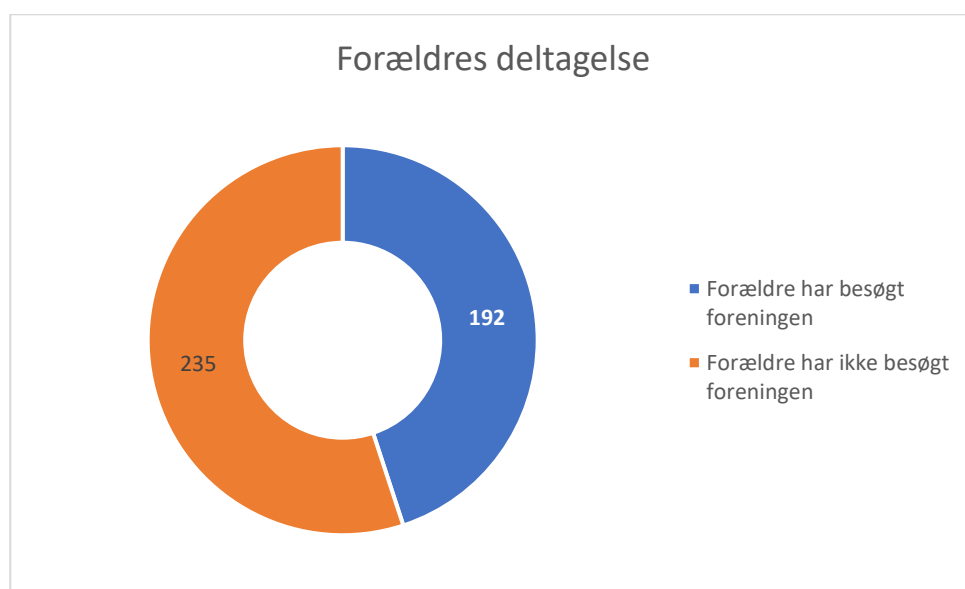
Dianna: Jeg har det godt. Jeg føler mig frisk. Jeg er glad og jeg glæder mig faktisk bare til næste gang.

(Interview, pige, 13 år)

Resultater fra interviews og observationer i foreningerne antyder således, at børnenes deltagelse i nye fritidsaktiviteter umiddelbart virker positivt ind på deres fysiske, mentale og sociale trivsel.

3.1.3 Forældrenes forståelse og deltagelse i deres børns fritidsaktiviteter

Den kvantitative del af evalueringen viser, at ud af det samlede antal på 427 familier har 192 forældre (dvs. 45%) besøgt den forening, hvor deres børn er tilmeldt (se figur 5). Som en yderligere indikator på forældres engagement, har 102 forældre gentilmeldt deres børn til foreningsaktiviteten.

Figur 5: Antal forældre, der har besøgt foreningen

Interviews med forældre gav desuden indblik i deres forståelse af foreningslivet. En afgørende komponent i brobygningsfasen (se '[Præsentation af Fritidsindsatsen](#)' og [afsnittet 3.2](#)) var, at de frivillige skulle formidle viden om det danske foreningsliv og informere forældrene om, hvad det indebærer at deltage i en forening. Dette omhandlede ikke kun praktiske aspekter som kontingentbetaling og tilmelding af barnet, men også et fokus på uskrevne regler, såsom respekt og støtte til trænerne samt forældreengagement ved at bakke op om og bidrage til foreningens initiativer og arrangementer, deltage i kørsel til børnenes kampe, håndtere tøjvask, bage kager, osv.

Samlet indikerede interviewene med både forældre og frivillige, at forældrene syntes at have opnået en grundlæggende forståelse af, hvad der følger med deres børns deltagelse i

foreningslivet. Selvom mange forældre i princippet forstod, hvad der blev forventet af dem, havde nogle stadig udfordringer med umiddelbart at levere aktiv støtte for deres børns deltagelse i fritidsaktiviteter. I det kommende afsnit vil der specifikt blive fokuseret på dette aspekt ved at undersøge forældrenes empowerment som et af Fritidsindsatsens centrale mål.

3.1.4 Empowerment af forældre til at støtte deres børns deltagelse i fritidsaktiviteter

Et af de første skridt frem mod at forældrene selv kan tage hånd om deres børns deltagelse i fritidsaktiviteter er, at de får evnen til selvstændigt at tilmelde deres børn til sådanne aktiviteter. Selv om de frivillige støttede og vejledte forældrene i, hvordan de for eksempel kunne søge om kontingentstøtte, finde en passende forening og kontakte træneren, viser evalueringen, at nogle forældre stadig oplever usikkerhed omkring, hvordan de vil skulle tilmelde deres barn en anden gang. Især opfattes søgningen efter kontingentstøtte og kommunikationen med foreningerne som udfordrende. En mor fortalte:

Interviewer: På et tidspunkt så vil den frivillige ikke være der mere til at hjælpe jer. Med den hjælp I har fået, føler I, at det har gjort, at I selv kan gøre det? Altså deltage i foreningen selv uden behov for støtte fra den frivillige?

Hamida: Nej. Det kan vi ikke. Vi kan ikke finde ud af, hvordan man skal tilmelde sig. Ikke 100% hvert fald.

Interviewer: Hvad tror I der skal til ekstra for at I selv kan gøre det?

Hamida: Snakke med træneren om det og så kan vi se, hvad han siger. Men jeg ved ikke, hvordan jeg skal tilmelde min datter.

(Interview, mor, Hamida)

Det var gennemgående i interviewene med forældrene, at de beskrev, hvordan de frivillige gav dem tryghed. Enkelte forældre understregede endda, at denne tryghed var afgørende for, at deres børn forblev en del af foreningen, da det netop var den frivillige, der håndterede kommunikationen med foreningen. Det var tydeligt i observationerne, at de frivillige søger at facilitere forældrenes empowerment proces. Samtidigt blev det også tydeligt, hvordan empowerment er en proces, hvor forældrene ikke altid oplever, at de besidder de nødvendige kompetencer til at opnå individuel empowerment. Dette kan illustreres i følgende eksempel, hvor en mor modtager en SMS fra den frivillige hver gang, der er svømning:

Interviewer: Første gang I var ude til svømning med din datter, var Lars med der?

Yulia: Første gang ja. Han var med og han viste os rundt. Hver gang han skriver en besked, husk at der er svømning.

Interviewer: Og det gør han stadig hver gang?

Yulia: Ja. Det er imponerende, at han kan huske det, synes jeg.

Interviewer: Men hvis du ikke får den besked?

*Yulia: Min datter husker det. Hun råber, at hun skal til svømning.
(Interview, mor, Yulia)*

Interessant er det således ovenfor, at i de tilfælde, hvor forældrene ikke føler sig i stand til at støtte deres barns fritidsaktiviteter, så viser børnene sig i stand til selv at tage vare på det; så den individuelle empowerment måske snarere sker hos barnet end hos forældrene.

I andre tilfælde var der også frivillige, der støttede op om at påminde forældrene. F.eks. beskrev en anden mor, Olena, at hun ikke var medlem af Facebook-gruppen, hvor holdet modtog al information om træning og kampe. Den frivillige var imidlertid en del af denne gruppe, og han videregav derefter informationerne til Olena via SMS. Ligeledes blev tilmeldingen i Simsin's familie næsten udelukkende håndteret af den frivillige, og i dette tilfælde udviste moderen ikke interesse i at lære, hvordan hun selv kunne tilmelde sit barn i fremtiden. Hun gav udtryk for, at det var lettere, når den frivillige tog sig af det:

Interviewer: Hvad med kontingentbetaling? Hjælp han med det?

Simsin: Ja, ja. Han ordner det hele med breve og papir.

Interviewer: Viste han jer, hvordan man skulle gøre det også?

Simsin: Nej.

Interviewer: Nej, okay.

Simsin: Jeg har ikke spurgt ham.

Interviewer: Okay. Er du interesseret i at vide hvordan?

Simsin: Nej.

Interviewer: Det er rart, at han gør det?

Simsin: Det er nemmere.

(Interview, mor, Simsin)

Selv om de frivillige, der var tilknyttet til Olena og Simsin's familier, uden tvivl håndterede al kommunikation med og fra foreningen med de bedste intentioner, medførte denne 'service' også, at forældrene ikke fik mulighed for at øve sig i at kommunikere direkte med foreningen. Dette er samtidig også et eksempel på, at den frivillige ikke lod til at have gennemgået den planlagte

professionelle empowerment. Uden den bliver der dog ikke gennem indsatsen givet støtte til forældrenes individuelle empowerment. Selv om de frivillige udfører en 'service' eller håndterer kommunikationen med foreninger for at hjælpe forældrene, kan netop forældrenes mulighed for at udvikle ejerskab i processen siges at være blevet frataget.

Andre forældre følte sig imidlertid klar til at tilmelde og deltage i deres børns fritidsaktiviteter. For disse forældre var Fritidsindsatsen givende og udgjorde det ekstra skub, der var nødvendigt for at engagere sig i deres børns fritidsaktiviteter. En far delte sin oplevelse:

Hakan: Jeg er så taknemlig... Det har hjulpet mig meget. Nu forstår jeg hvad jeg skal. Nu forstår jeg, hvordan jeg kan hjælpe min datter.

Interviewer: Så du tænker, at du godt vil kunne tilmelde din datter, når du nu skal det til januar igen?

Hakan: Ja. Den frivillige sad ved siden af mig og viste mig, hvad jeg skal gøre... Så jeg kan godt selv.

(Interview, far, Hakan)

Samlet set tyder det på, at Fritidsindsatsen i en vis grad har bidraget til at styrke forældre med flygtningebaggrund til aktivt at støtte deres børns deltagelse i fritidsaktiviteter. Dog varierer omfanget af empowerment for forskellige forældre. Mens nogle følte sig klare til at deltage aktivt i deres børns aktiviteter uden støtte fra den frivillige, opnåede andre ikke denne grad af individuel empowerment. Som vi vil uddybe i det kommende afsnit, var familierne karakteriseret ved at være en heterogen gruppe med betydelige variationer i socioøkonomisk status samt fysisk og mental sundhed. Disse faktorer synes at være afgørende for, i hvilken grad forældrene har været modtagelige over for empowerment som metode og kan siges at være blevet empoweret på et individuelt niveau (Sadan, 2004).

3.2 Frivilliggrupper

I dette afsnit vil vi rette fokus mod programteoriens sekundære målgruppe – de frivillige, som DRC organiserede i frivilliggrupper i de respektive kommuner. Kvantitative data fra evalueringen viser, at der i alt er blevet rekrutteret 90 frivillige til Fritidsindsatsen, hvoraf 55 har deltaget på en uddannelsesdag med fokus på empowerment som metodisk tilgang. De resterende 35 har fået en individuel introduktion med samme fokus. 77 frivillige er blevet matchet med en eller flere familier. Vi vil nu først belyse de frivilliges arbejde med brobygning mellem familier og foreninger som den virksomme mekanisme, hvor empowerment er blevet anvendt som metode. Herefter vil vi

analysere, om Fritidsindsatsen har resulteret i udvidelse af lokale netværk omkring flygtningefamilier (projektmål).

3.2.1 Brobygning mellem familier og foreninger

I fokusgruppeinterviewene viste mange frivillige en solid overordnet forståelse af empowerment-metoden, som de skulle bruge til at bygge bro mellem familier og foreningerne. For eksempel reflekterede frivillige som Maiken over, at empowerment er en udfordrende tilgang, men samtidig en måde at støtte familierne på lang sigt:

Jeg skal nogle gange knibe mig selv i armen og huske på, hvad min opgave er. Jeg kan nogle gange komme til at fikse det for forældrene og hurtigt få tilmeldt barnet en aktivitet. For så sidder der et barn foran dig og tripper og glæder sig helt vildt til at komme i gang med at spille fodbold, så selvfølgelig er man opsat på at hjælpe vedkommende. Men jeg skal huske mig på, at forældrene jo selv skal kunne tilmelde deres barn, for jeg kan jo ikke hjælpe dem for evigt.

(Maiken, frivillig, fokusgruppeinterview)

Således viste evalueringen, at både de ansatte i DRC og de frivillige fandt det svært at anvende empowerment som metode i brobygningen, og der opstod flere udfordringer i forbindelse med implementeringen af denne tilgang i Fritidsindsatsen.

En udfordring opstod, idet empowerment som metode netop sigter mod at fremme lighed og samarbejde og afhjælpe en traditionel afhængighedsdynamik mellem dem, der tilbyder hjælp, og dem, som modtager hjælp (Sadan, 2004). Flere frivillige såsom Olga beskrev netop, hvordan bestræbelsen på at fremme lighed i forholdet til familierne ikke ændrede på den ulige magtrelation, der altid vil være mellem dem, som er i stand til at yde hjælp, og dem som har brug for hjælp:

It kind of puts in a hierarchy between the one who receives and the one who gives help. In this situation, we on the one hand try to make... you know the relationship... very equal. But maybe support is needed because if you're new and everything is difficult... It doesn't matter what language you speak or which country you come from. But it's always nice to have some support.

(Olga, frivillig, fokusgruppeinterview)

I interviewet fremhævede Olga, der selv havde flygtningebaggrund, hvor godt hun som flygtning kunne forstå og relatere til familiens behov for støtte i deres dagligdag. Der var mange forventninger knyttet til nye i Danmark, og hun bemærkede, at der blev forventet, at man samtidig fandt beskæftigelse samt engagerede sig i ens børns skole og deres fritidsaktiviteter.

De frivillige understregede desuden, at implementeringen af empowerment ikke var en let opgave, da det krævede selvstændige beslutninger og en afbalanceret tilgang mellem at yde hjælp og undlade at hjælpe for meget. Sofie delte sine erfaringer og fortalte:

Because I could see that if I don't help more, she's [the mother] going to lose interest and will stop the process. But if I then do more, she would think this is the way it should be and will not involve herself in the process. So, there was always this fine line, like, am I doing too much, am I doing too little? Like, I don't want to like, lose them, but it's a very fine line.
(Sofie, frivillig, fokusgruppeinterview)

Desuden peger dette citat på flere vigtige aspekter: På den ene side er de frivilliges kompetencer inden for empowerment som metodisk tilgang afgørende for, at forældrene aktivt deltager i deres børns fritidsliv. På den anden side bliver nogle af forældrenes udfordringer også tydelige, herunder traumer, økonomiske vanskeligheder og generelt det krydspres, som mange personer med flygtningebaggrunde oplever, når de kommer til Danmark (Hansen, 2023). Dette indikerer, at empowerment ikke nødvendigvis er ideel i alle situationer, særligt ikke når nødvendige ressourcer mangler.

Dette var en problemstilling, som mange frivillige kunne genkende. For eksempel beskrev Kirsten, at det næsten var umuligt at fremme empowerment af forældrene i en familie med talrige og alvorlige udfordringer:

Faren lå på sofaen og var syg. Han [...] skulle indlægges og opereres. Moren havde ingen indtægt. Hun sagde: 'Vil du hjælpe mig, fordi de ville sende mig ud af landet, hvis ikke jeg kan bevise at jeg er aktiv [har arbejde] her'. Her blev jeg simpelthen draget ind i noget. Jeg fik hendes bankoplysninger lige op i hovedet og hendes NemID. Det synes jeg var lidt grænseoverskridende.
(Kirsten, frivillig, fokusgruppeinterview)

I situationer som denne kan det være udfordrende for de frivillige at have kontakt til familien om brobygning til fritidsaktiviteter. I ovenstående eksempel oplevede Kirsten, hvordan moren manglede beskæftigelse og søgte hjælp hertil, mens faren ventede på en operation. For den frivillige kan det være en betydelig opgave at håndtere en sådan situation, og dermed begrænse samtalen til udelukkende at handle om deres børns fritidsaktiviteter. Som Kirsten uddybede senere i interviewet:

Det virkede bare så mærkeligt at sidde og snakke om fritidsaktiviteter, når jorden brændte under dem, ikke? Vi kunne ikke bare sidde og snakke om dans og tilmelding til dans og hvornår de skulle møde. Det giver jo ingen mening vel?
(Kirsten, frivillig, fokusgruppeinterview)

Kirsten valgte at hjælpe moren med at finde et arbejde og tog med hende til jobcentret, da hun følte, at hun ikke kunne ignorere familiens ønsker. Dette er i tråd med andre frivillige, som oplevede

lignende udfordringer, når de arbejdede med forældre, der var tynget af mentale og/eller fysiske problemer. Nogle frivillige følte sig utilstrækkelige, hvis de ikke kunne hjælpe med de konkrete problemer, som forældrene stod overfor. Når de frivillige kom i lignede situationer, hvor hverdagens problemer var alt overskyggende for familierne, var det for nogle frivillige vanskeligt at sætte grænser. Set med deres øjne havde nogle forældre for høje og urimelige forventninger til, hvad de frivillige kunne bistå med. Rewan beskrev for eksempel, hvordan forældrene forventede, at han var kommet for at hjælpe dem med mange andre opgaver end blot at hjælpe med at finde en fritidsaktivitet til deres børn:

Jeg skulle hjælpe en familie, så lige pludselig handler det om, at han skal have forlænget sit pas. Så logger han på NemID og giver mig mobilen og vil have, at jeg skal udfylde det. Det kan jeg godt, men det må jeg ikke, fordi hvis der sker en fejl eller en ændring i hans NemID eller pas, så er det min fejl. Det vil jeg ikke tage ansvar for. Det blev faren noget sur over, at jeg ikke ville hjælpe ham.

(Rewan, frivillig, fokusgruppeinterview)

Andre frivillige valgte derimod at henvise familierne til andre afdelinger i DRC, hvor de kunne modtage den nødvendige støtte. Dette er i overensstemmelse med DRC's retningslinjer, der opfordrer frivillige i Fritidsindsatsen til at begrænse deres hjælp til familierne til kun at omhandle fritidsaktiviteter.

Jeg vil sige, bare det, at man kan give dem telefonnummeret på en anden, eller at man siger, der kommer andre og hjælper er det vigtige. (...) Det er rigtig godt i (DRC) er der, så man kan henvise.

(Ole, frivillig, fokusgruppeinterview)

Samtidig er det vigtigt at understrege, at ikke alle frivillige oplevede, at forældrene havde stort behov for hjælp. En frivillig delte for eksempel sin oplevelse af, hvordan de familier, hun havde hjulpet, udviste stor handlekraft:

Altså ham jeg har, der ikke nogen problemer. Han har fri klokken 15.00 og aktiviteten starter 15.30. Jeg tænker han har travlt, men som jeg har forstået har de fået det løst. (...) Man skal måske passe på med at fortælle, at de alle sammen skal støttes og hjælpes hele tiden.

(Miriam, frivillig, fokusgruppeinterview)

Dog viste det sig stadig, at det var et gennemgående problem for de frivillige at sætte grænser, hvilket muligvis var forbundet med praksissen med at besøge familier i deres hjem. Af denne årsag besluttede DRC at afprøve et koncept kaldet 'Fritidscafé' i det sidste år af projektperioden. Disse cafeer samler alle frivillige i en kommune, og her blev familierne inviteret til at få støtte til tilmelding, at søge kontingentstøtte og at planlægge senere følgeskab med en frivillig ud i

foreninger. Under en af de første Fritidscafeer i DRC blev det observeret, at de frivillige anvendte empowerment på forskellig vis:

Jeg bevæger mig rundt mellem familierne og de frivillige, hvor jeg starter med at sætte mig ved en, hvis datter gerne vil gå til billedkunst. Den frivillige sidder med sin iPad og spørger moren, hvad barnet gerne vil gå til. Hun svarer, at barnet gerne vil gå til billedkunst. Den frivillige begynder at søge på Google efter billedkunst-hold. Han har ikke vendt iPad'en hen mod moren og derfor sidder hun bare og kigger på sin telefon. (...) Først da den frivillige har fundet et passende sted, vender han iPad'en mod moren. Så spørger den frivillige, om moren er på overførselsindkomst (...). Han vender derefter iPad'en tilbage mod sig selv og prøver at finde hjemmesiden, hvor man kan søge om kontingentstøtte. Han finder hurtigt blanketten, hvorefter han beder moren om at udfylde den.
(Observation, fritidscafé)

I dette eksempel identificerede den frivillige hurtigt en forening, undersøgte morens økonomiske formåen og tilmeldte barnet til en aktivitet. Mødet mellem moren og den frivillige varede ikke længere end 15 minutter. Det er væsentligt at pointere, at mange familier ventede på hjælp fra frivillige under denne Fritidscafé. Dette tidspres kan forklare den frivilliges tilgang og manglende anvendelse af empowerment som metode, hvor det er en tidskrævende proces at støtte modtageren. Det er umiddelbart ikke i tråd med Fritidsindsatsens projektmål, at den frivillige gør alt arbejde uden at inddrage modtageren, da det dermed ikke er sandsynligt, at forældrene efterfølgende selv kan støtte op om deres børns deltagelse i fritidsaktiviteter.

Det blev imidlertid tydeligt gennem Jeppes observationer, at formatet med fritidscafé bidrager til et mere målrettet fokus på at fremme børnenes deltagelse i fritidsaktiviteter og bryder med det mere intime aspekt ved at være hjemme hos familier med flygtningebaggrund. I den sidste del af projektperioden blev der afholdt i alt fire fritidscafeer i de to undersøgte kommuner, og til ingen af disse cafeer blev de frivillige bedt om at hjælpe med andet end fritidsaktiviteter. Da fritidscaféerne tiltrak flere familier end antallet af tilgængelige frivillige egentlig tillod, medførte dette imidlertid ventetid for mange familier. Som konsekvens heraf blev samtalerne forkortet, og derfor blev anvendelsen af empowerment som metode i brobygningen mellem forældrene og potentielle fritidsfællesskaber for deres børn også begrænset. Imidlertid kan sådanne fritidscafeer muligvis også medføre, at DRC's frivillige hjælper flere familier på en gang. Det kan medvirke til 'peer to peer feedback', hvor andre familier, der befinder sig i en lignende situation, kan bruge hinanden og dele erfaringer.

3.2.2 Udvidede lokale netværk omkring flygtningefamilier

Vi vil nu undersøge, i hvilken grad og på hvilken måde de frivilliges arbejde med brobygning mellem familier og fritidsfællesskaber har bidraget til at udvide netværket for både børn og forældre, som har deltaget i Fritidsindsatsen. Da vi foretog observationer og interviews med familierne kort tid efter, at børnene begyndte på fritidsaktiviteter, er evalueringens muligheder for at fastslå vedvarende udvidelse af familiernes netværk imidlertid begrænsede.

Når det kommer til børnene, er det tydeligt, hvordan Fritidsindsatsen har bidraget til, at de har fået nye bekendtskaber og dermed også udvidet deres netværk. På tværs af interviewene nævnte børnene, at de har lært mange nye børn og voksne at kende i foreningerne. Det skal dog tilføjes, at der på tværs af interviewene var ingen af børnene, der så deres nye bekendtskaber udenfor fritidsaktiviteten endnu. En 16-årig dreng, der netop var begyndt til kickboksning, delte for eksempel følgende:

Interviewer: Har du fået nogle nye venner på holdet?

Sudan: Ja, mange! De er alle megasøde. Vi snakker ikke så meget sammen, når vi træner, men i omklædningsrummet efter træning, der hygger vi os og snakker.

Interviewer: Hvad så efter træning, følges du med nogle af dem hjem og ses I uden for kickboksning?

*Sudan: Altså ikke rigtigt. Jeg har gået ned til bussen med en. Men jeg er ikke venner med dem uden for kickboksning.
(Sudan, dreng, 16 år)*

Som et andet eksempel kan vi se på en ukrainsk pige, der har dannet nye bekendtskaber med etniske danske piger på hendes håndboldhold. Det skal her tilføjes, at pigen var kommet til Danmark indenfor de sidste 6 måneder og dermed ikke kunne tale så meget dansk endnu:

Interviewer: Har du fået nye bekendtskaber på holdet? Lært nogle nye at kende som du ikke kendte før?

Maya: Ja altså. Der er en pige, som jeg er begyndt at være sammen med, når vi skal finde sammen to og to og kaste til hinanden. Vi er ikke så gode, men vi griner bare, når den anden ikke griber bolden.

Interviewer: Oplever du jer som venner?

*Maya: Ja, det vil jeg sige. Vi går altid sammen til håndbold, også selvom vi ikke kan tale så godt sammen. Hun kan lidt engelsk og jeg kan lidt, men det fungerer for os.
(Interview, pige, 9 år)*

Hvad angår forældrene, kan det argumenteres for, at alle forældre, der har modtaget støtte fra en frivillig og er blevet aktive i en forening har udvidet deres netværk alene i mødet med den frivillige og foreningen. Dog er tilknytningsperioden mellem den frivillige og familierne tidsbegrænset til seks måneder, hvorefter det som udgangspunkt ikke længere er muligt at kontakte den pågældende frivillige. Hvis familien dog har behov for yderligere støtte, kan dette arrangeres, eventuelt med en ny eller samme frivillig. Vedrørende forældrenes etablering af nye bekendtskaber i deres børns foreninger, kunne vi observere, at forældrene ikke interagerede så meget med hinanden eller med etnisk danske forældre. Dette blev bekræftet af en af de frivillige:

De [andre forældre] sætter bare børnene af (...) Der er jo ikke mange, der altid lige involverer sig. (...) Det er en generel tendens i samfundet, folk engagerer sig mindre i foreningslivet.

(Ole, frivillig, fokusgruppeinterview)

Den begrænsede interaktion mellem dem, som kun er løst knyttet til et foreningsfællesskab, blev også tydeligt under en observation af et nyopstartet gymnastikhold, hvor op mod 30 forældre var til stede for at se deres børn. Dog var der ikke mange forældre, der talte med hinanden; i stedet fokuserede de fleste enten på deres egne børn eller var optaget af deres telefoner:

De andre forældre holdt sig til sig selv og var der udelukkede for at kigge på deres egne børn og ikke for at tale med de andre forældre. Det var dog allerførste gang, at dette hold var sat i gang, hvor forældrene var blevet fortalt, at de meget gerne måtte være der for at hjælpe til, men det var ikke et krav. De andre forældre sad med deres telefon, enten kiggede de ned i den eller filmede deres børn. Nogle enkelte forældre snakkede med hinanden, det virkede til, at de kendte hinanden fra før holdet.

(Observation, gymnastikforening)

Et lignende billede tegnede sig i en fodboldklub, hvor forældrene var kommet til træningen. De var dog ikke ude ved fodboldbanen sammen med deres børn, men sad samlet i kantinen, hvor der var et stort vindue, hvorfra de kunne se deres børn spille fodbold:

Jeg kom ind i kantinen, efter jeg havde spurgt træneren, hvor alle forældrene var. Der var kun to fædre som stod og talte sammen, mens de andre forældre sad og kiggede på fodboldbanen eller på deres telefoner.

(Observation, fodboldklub)

I alt tyder det på, at forældrene, i hvert fald i begyndelsen af deres børns fritidsaktiviteter og på evalueringstidspunktet, endnu ikke har lært de andre forældre at kende. Det kan dog ikke udelukkes, at forældrene måske på nuværende tidspunkt er begyndt at tale med andre forældre på holdet og dermed har udvidet deres netværk som resultat af Fritidsindsatsen i større omfang end vi for nuværende kan vurdere.

3.3 Foreninger

I dette afsnit vil vi rette fokus mod programteoriens anden sekundære målgruppe – foreningerne. Som nævnt var det DGI's opgave at udvikle udvalgte foreningers evne til at inkludere nye medlemmer. Først vil vi undersøge denne proces ved at se nærmere på foreningernes oplevelser med workshoppen i den gode velkomst og beskrivelser af deres praksis, dernæst vil vi belyse forældre og børns oplevelser af at blive inkluderet i foreningsaktiviteter. Den virksomme mekanisme i fokus er således inkluderende modtagelse og deltagelse af forældre og børn med det projektmål at opnå inklusion af flygtningefamilier i fritidsfællesskaber.

3.3.1 Inkluderende modtagelse og deltagelse af flygtningefamilier

Som programteorien angiver, skulle der efter Fritidsindsatsen udløb i 2023 være 5-10 velkomstforeninger pr. kommune i de 10 deltagende kommuner. På trods af udfordringer med rekruttering til såkaldte velkomstforløb og familieidræt lykkedes det alligevel at afholde 25 velkomstforløb og 8 familieidrætsforløb i de i alt 10 kommuner, hvor Fritidsindsatsen blev gennemført.

	Velkomstforløb	Familieidræt
Forventet gennemført	50-100	5-10
Gennemført	31	11

Tabel 5: Oversigt over forventede og gennemførte forløb med foreninger

Det er uklart, hvorfor det har været en udfordring for DGI at rekruttere foreninger til velkomstforløb, men ved statusmøder mellem konsulenter fra DGI og DRC er det ofte blevet diskuteret, om udfordringerne med rekruttering kunne skyldes færre frivillige i foreningerne end tidligere, bl.a. efter COVID-19, og at de eksisterende frivillige muligvis prioriterer træning af de eksisterende medlemmer og ikke har tid til også at tage imod nye medlemmer.

Jeppe har deltaget i seks velkomstworkshop, tre i hver af de to kommuner, hvor evalueringen er blevet foretaget. Nogle velkomstworkshops havde flere foreninger til stede (op mod otte foreninger var repræsenteret i en workshop), mens andre workshops kun blev afholdt for én forening. Jeppe oplevede dog, at den afsatte tid virkede for kort, især fordi deltagerne ivrigt stillede spørgsmål og diskuterede med de andre deltagere. Det var især gældende for workshoppen, hvor de

otte foreninger var samlet; samtidig betød de mange gode diskussioner om facilitering af en god velkomst i de respektive foreninger dog også, at denne workshop fungerede særligt godt, modsat de workshops, hvor kun én forening var repræsenteret.

Denne iagttagelse blev også bekræftet under fokusgruppeinterviews med repræsentanter fra foreningerne. Alle deltagere gav udtryk for begejstring over workshoppen om den gode velkomst. De oplevede at forlade workshoppen med ny viden og en følelse af, at de kunne anvende nye værktøjer, når de næste gang skulle byde nye medlemmer velkommen i deres forening. En bestyrelsesformand for en fodboldklub delte således:

Jeg synes selv, at det var et par rigtigt spændende og informative timer. Jeg ved også, at de andre trænere er enige i det. Det eneste jeg selv var ked af det var, at vi ikke havde mere tid. (...) Indholdet ved selve workshoppen var lærerigt, vi fik nogle gode ideer til, hvad vi kunne gøre anderledes, herunder hvad vi kunne gøre før, under og efter [modtagelsen af nye medlemmer]. Vi lærte f.eks. vigtigheden i at oversætte vores hjemmeside til engelsk, så det har vi faktisk sat en mand på nu.

(Fokusgruppeinterview, bestyrelsesformand, fodboldklub)

Mens interviewdeltagerne var begejstrede for kurset i den gode velkomst, fortalte flere af dem om en række udfordringer med at tage imod børn og forældre med flygtningebaggrunde i deres foreninger. Især kommunikationen med forældrene blev beskrevet som udfordrende:

Vi har haft lidt udfordringer på et af mine hold. Børnene som kommer og ikke taler dansk, de følger fint med de andre børn. Og som ofte, så er der en af de andre, som kan oversætte for den nye. Men forældrene har jeg haft lidt udfordringer med at tage godt imod. Mange af de nye børns forældre har jeg ikke set før, og de kommer ofte heller ikke til kampene. (...) Og jeg kan kun kommunikere med forældrene på skrift... hvis altså de svarer mig.

(Fokusgruppeinterview, træner, fodboldklub)

I det ene fokusgruppeinterview deltog flere trænere fra en forening, der har en del erfaring med at tage imod personer med flygtningebaggrund. Sofie, en træner beskrev her, hvilken praksis de har i foreningen som følge af deres fokus på at tage godt imod nye medlemmer:

Når vi får nye medlemmer, især dem med forskellige baggrunde, er det vores ansvar at sørge for, at de føler sig velkomne og inkluderede. Vi prøver altid at give dem en varm velkomst og introducere dem til de andre børn. Jeg har indtryk af, at mange af de børn som jeg træner, er gode til at tage imod de nye på holdet. Jeg fortæller dem i hvert fald, at vi skal have fokus på det.

(Fokusgruppeinterview, træner, fodboldklub)

Det er bemærkelsesværdigt, at ligesom Sofie gav andre repræsentanter fra de to foreninger, hvor vi har gennemført fokusgruppeinterview, udtryk for at det er deres ansvar at sikre et inkluderende miljø, hvor flygtningebørnene følte sig velkomne. Dette er i overensstemmelse med en

inklusionstankegang, der betoner nødvendigheden af at fjerne barrierer for deltagelse og dermed tilpasse strukturerne omkring individet (Madsen, 2005). Trænerens store opmærksomhed på en god velkomst af nye medlemmer kunne også ses i vores observationer:

Da drengen kom ud af omklædningsrummet, hilste træneren på drengen og sagde, at det var godt, at han kunne komme. Drengen smilte. Træneren spurgte, om han havde spillet volleyball før, hvortil han svarede, at han har spillet det før i skolen. Træneren samlede alle børn i en stor cirkel på midten, hvor han fortalte, at der var kommet en ny på holdet. Han sagde, at de skulle tage godt imod ham.

(Observation, volleyballklub)

Ligeledes så det ud til, at trænerens opfordringer til at tage godt imod nye medlemmer også blev taget seriøst af de andre børn. Dette bliver f.eks. illustreret i følgende observation:

Pigen sad med sin mor på bænken og ventede. Så råbte træneren, at de alle skulle komme ind på midten. Her sagde hun, at der var kommet en ny, som de skulle tage godt imod (...) En pige kom hen og spurgte, om de skulle spille sammen og spurgte, om hun havde spillet basketball før.

(Observation, basketballklub)

Generelt tyder det på, at Fritidsindsatsen har bidraget til en god velkomst af nytilkomne, som har virket motiverende på deltagelse af børn og forældre med flygtningebaggrund i foreningsaktiviteter. Hvorvidt det har resulteret i inklusion af flygtningefamilierne som helhed, vil vi se nærmere på nedenfor.

3.3.2 Inklusion af familier i foreningsaktiviteter

Som beskrevet i begrebsafklaringen (se [afsnit 1.2](#)) handler inklusion om at fjerne barrierer for deltagelse og skabe et miljø, hvor individer har mulighed for aktivt at deltage i fællesskabet på lige fod, uanset deres forskelligheder (Madsen, 2005; Qvortrup & Qvortrup, 2017). Mens fysisk inklusion blot betegner individets tilstedeværelse i fællesskabet, kunne vi observere flere eksempler på, hvordan social inklusion, der handler om aktiv deltagelse, blev muliggjort, fordi barriererne omkring familierne blev fjernet. Det kom f.eks. til udtryk, når trænerne, som beskrevet ovenfor, så det som deres klare ansvar at sikre, at børnene følte sig velkomne. Det samme gælder, når de andre børn på holdet forsøgte at imødekomme deres nye holdkammeraters behov ved at skifte sprog og tale engelsk med børn, der endnu ikke kunne tale dansk, for at kommunikere med dem og endda forklare øvelserne.

På tværs af interviews og observationer tegnede der sig et billede af, at de etnisk danske børn tilpassede sig de nytilkomne børn ved at oversætte og yderligere forklare øvelserne. Dette blev også tydeligt under en observation:

Jeg var kommet hen til fodboldklubben, hvor to piger fra Ukraine netop var startet. De stod udenfor banen med deres forældre og ventede på, at træningen gik i gang. (...) Træneren kaldte dem hen og fortalte, at de skulle dribble med en bold rundt om banen. De to piger kiggede på de andre og tog så en bold og begyndte at dribble. (...) Nu skulle de lave en mere kompliceret øvelse to og to. Det var tydeligt, at pigerne ikke helt forstod, hvad de skulle. Efter kort tid gik der en anden pige hen til pigerne og talte engelsk til dem, hvorefter hun viste, hvordan man skulle lave øvelsen.
(Observation, fodboldklub)

Gradet af inklusion varierer, men i langt de fleste tilfælde deltog børnene aktivt i fællesskabet og gav udtryk for, at de følte sig velkomne og oplevede sig trygge i deres nye foreningsmiljøer. Således fandt vi nogle indikationer på såvel fysisk og social som psykologisk inklusion (Qvortrup & Qvortrup, 2017).

Når det kommer til forældres engagement i foreningslivet, er det værd at bemærke, at kun få af de interviewede forældre blev inviteret til holdets eller foreningens Facebook-gruppe, blev spurgt om at vaske tøj til fodbold, køre til kamp eller lignende. Dette kunne muligvis indikere, at foreningerne havde begrænset tillid til forældrenes ressourcer, og dermed ikke gav nogle af forældrene mulighed for at demonstrere en grad af empowerment. Som det dog også kom frem i interviewene med repræsentanter fra foreningerne, oplevede ledere og trænere også store udfordringer med at rekruttere etnisk danske forældre til frivillige opgaver i foreningslivet:

Vi har store problemer med at aktivere forældrene. Hvis vi skriver ud på Facebook-gruppen og spørger, om der er nogen, som kan komme og hjælpe til, så får vi ikke svar. Men hvis vi spørger om der er nogen, som vil bage en kage til næste træning, så hopper de på. Vi kan næsten kun få forældrene i gang, hvis det handler om at bage kage.
(Fokusgruppeinterview, træner, fodboldklub)

Det er svært at vurdere i hvilken grad forældrene er blevet inkluderet i deres børns fritidsfællesskaber som følge af Fritidsindsatsen. På evalueringspunktet var mange af forældrene først ved at lære, hvordan fritidsfællesskaber fungerede. Dette tyder på, at der på tidspunktet for observationer og interviews ikke var en høj grad af deltagelse fra flygtningefamilier i de foreninger vi besøgte som en del af evalueringen. Det antyder også, at Fritidsindsatsens idé om at inkludere hele familien måske er vanskelig at opnå. Det lader til, at mange etniske danske forældre heller ikke engagerer sig i deres børns fritidsliv og påtager sig frivillige opgaver. På sin vis er dette måske ikke en manglende effekt af Fritidsindsatsen, men nærmere et resultat af bredere tendenser i samfundet.

4.0 Konklusion

Vi vil nu kort sammenfatte vores vigtigste fund, der både dækker den kvantitative og den kvalitative del af evalueringen af Fritidsindsatsen. Igen vil vi med afsæt i den opstillede programteori skelne mellem indsatsens forskellige målgrupper og afdække både processer og effekter af Fritidsindsatsen.

Flygtningefamilier

Børnenes deltagelse og fastholdelse i foreningsaktiviteter; forældres deltagelse i børnenes fritidsaktiviteter

- 740 børn og 427 familier deltog på tværs af de 10 kommuner i Fritidsindsatsen og startede i en forening.

Der blev yderligere involveret 509 børn og forældre i andre fritidsaktiviteter (brobygningsarrangementer såsom familiebasket eller sommerferieaktiviteter).

Fritidsindsatsen har dermed i alt været i berøring med 1676 børn og forældre

- Mindst 415 af de 740 børn (dvs. 56%) forblev aktive i foreningerne efter 6 måneder (på grund af begrænsede tilbagemeldinger er tallet formentlig højere).
- Mindst 209 børn er inden for projektperioden blevet gentilmeldt fritidsaktiviteten.
- 192 forældre (dvs. 45%) besøgte den forening, hvor deres børn er tilmeldt.
- 102 forældre gentilmeldte deres børn til foreningsaktiviteten.

Børnenes trivsel

Det tyder generelt på, at Fritidsindsatsen har bidraget til de deltagende børns selvopfattede fysiske, mentale og sociale trivsel. Børnene beskrev, at de har en god følelse i kroppen, når de kommer hjem fra træning (fysisk trivsel), de føler sig trygge i foreningen og tror på dem selv (mental trivsel), og de deltager aktivt og opbygger fællesskaber i foreningerne (social trivsel).

Empowerment af forældre

I forhold til projektmålet om at opnå empowerment af forældre med flygtningebaggrunde til at kunne støtte deres børns fritidsaktiviteter viste evalueringen en række udfordringer. Nogle af disse udfordringer er knyttet til paradokser ved empowerment som metode og behovet for omfattende uddannelse af frivillige i at anvende metoden. En betydelig observation var også, at forældrene

udgjorde en heterogen gruppe med forskellige udfordringer relateret til sundhed, sprog, økonomi og opholdstilladelse. Forældrene syntes at have opnået en grundlæggende forståelse af, hvad der følger med deres børns deltagelse i foreningslivet, mens der er længere vej til aktivt at levere støtte til deres børns deltagelse i fritidsaktiviteter. Som helhed værdsætter forældrene støtten fra de frivillige, som umiddelbart fører til, at nogle forældre føler sig i stand til selv at støtte op om deres børns fritidsaktiviteter, mens andre forældre har behov for længerevarende støtte.

Frivilligrupper

- Der har i alt været rekrutteret 90 frivillige til Fritidsindsatsen.
- 55 frivillige har deltaget på en uddannelsesdag; 35 har fået en individuel introduktion til empowerment som metodisk tilgang.
- 77 frivillige har været matchet med en eller flere familier.

Brobygning mellem familier og foreninger

Arbejdet med empowerment krævede betydelige kompetencer hos de frivillige. De frivillige oplevede således en række udfordringer med at finde en balance mellem at yde støtte uden at hjælpe for meget og at begrænse hjælpen til at fokusere på børnenes fritidsaktiviteter. Desuden havde familierne også brug for mange andre former for støtte. I lyset af dette har det været nødvendigt for de frivillige i Fritidsindsatsen at anerkende, at nogle forældre havde andre ting at bekymre sig om end deres børns fritidsaktiviteter. I disse situationer har den frivilliges støtte vist sig afgørende for at sikre, at børnene fik fundet en fritidsaktivitet og forblev aktive i foreningen. Samtidig oplevede de frivillige, at nogle forældre havde de nødvendige ressourcer til at kunne være deltagende i deres børns fritidsaktiviteter. Dette illustrerer, at familier med flygtningebaggrund udgør en heterogen gruppe med varierende ressourcer. I denne ligning ser det ud til, at parametre som forældrenes socioøkonomiske status samt mentale og fysiske sundhed har stor betydning.

Udvidede lokale netværk omkring flygtningefamilier

Generelt virker det til, at børnene har fået udvidet deres netværk. De beskriver nye relationer på de hold, hvor de går, uden vi kan afdække graden af deres centralitet i de netværk, som var nye for dem på evalueringstidspunktet. Vi har ikke fundet direkte forbindelser mellem de nytilkomne børn og de andre børn på holdet, som strakte sig ud over det fællesskab som var i foreningerne og heller ikke relationer mellem forældre om end alene mødet med frivillige og foreninger kan betragtes som et første skridt mod udvidelse af det lokale netværk omkring flygtningefamilier.

Foreninger

- 31 gennemførte velkomstworkshops
- 11 familieidrætsforløb har været afholdt

Inkluderende modtagelse af flygtningefamilier

På trods af udfordringer med at rekruttere foreninger til workshops om 'den gode velkomst', blev de afholdte workshops vellykkede. Repræsentanter fra de deltagende foreninger udtrykte, at de havde tilegnet sig ny viden og værktøjer til at byde nye medlemmer velkommen. Interviews med ledere og trænere afslørede, at de betragtede det som deres ansvar at sikre et inkluderende miljø, hvor flygtningebørn og deres familier følte sig velkomne.

Inklusion af familier i foreningsaktiviteter

I forhold til projektmålet om inklusion af flygtningefamilier i fritidsfællesskaber viser evaluering generelt, at de interviewede børn og forældre oplevede en positiv modtagelse i foreningerne. De interviewede ledere og trænere var alle optagede af at tage godt imod nye medlemmer og de opfordrede ligeledes andre børn til at byde de nye velkommen. Vi observerede, hvordan holdkammerater tilpassede sig de nytilkomne børns behov ved at oversætte og yderligere forklare øvelserne. Interviews og observationer indikerede, at indsatsen har bidraget særligt til børnenes fysiske og sociale inklusion. Vi har observeret, at børnene ikke blot er til stede i foreningen (fysisk inklusion), men at de føler sig velkomne (psykologisk inklusion). Det er sværere at vurdere om børn og forældre aktivt deltager i fritidsfællesskabet (social inklusion). Deltagelsen ser ud til at være begrænset for forældrenes vedkommende, hvilket både kan skyldes deres udfordringer og manglende aktivering af overkommelige opgaver fra foreningen.

Samlet set viser resultaterne, at Fritidsindsatsen har haft betydelig succes med at fremme deltagelse og fastholde børn i fritidsaktiviteter, men udfordringer eksisterer særligt ved at omsætte empowerment til praksis og sikre langvarig forældreinvolvering. Der er behov for fortsat arbejde med at støtte familier med flygtningebaggrunde.

5.0 Perspektivering

Mens Fritidsindsatsen er lykkedes med at få en række børn til at deltage i fritidsaktiviteter og har bidraget til børnenes selvoplevede trivsel og en inkluderende modtagelse, har DRC's frivilliges arbejde med at fremme empowerment af forældre med flygtningebaggrunde vist sig mere udfordrende. I fremtidige indsatser kan DRC med fordel konkretisere og udfolde empowerment yderligere til ikke kun at handle om den individuelle empowerment af forældre med flygtningebaggrunde med de paradokser der er indbygget deri. Ydermere kan det være gavnligt at tydeliggøre den professionelle rolle, som de frivillige kan påtage sig i brobygningen mellem nytilkomne og fritidsfællesskaber. På baggrund af de udfordringer, som de frivillige oplevede ved at skulle omsætte empowerment i praksis, kunne det være gavnligt at præcisere med flere praktiske eksempler, hvordan de frivillige kan anvende metoden. Dertil kommer at DRC med fordel kan arbejde med **community empowerment** forstået som de processer, hvor hele fællesskaber eller lokalsamfund bliver aktiveret til at levere støtte (Sadan, 2004). En sådan mere omfattende tilgang til empowerment stemmer overens med studier af, at forandringer bør strække sig fra individet til lokalsamfundet (Staples 1994).

Et andet element som det kan være relevant for DRC og andre organisationer at arbejde videre med er udviklingen af **Fritidscaféer**, hvor flere forældre kan få hjælp til at identificere relevante fritidsaktiviteter til deres børn. Her kan netop **peer-to-peer relationer** mellem børn og forældre med flygtningebaggrunde bidrage til, at det ikke blot er det individuelle barn, der starter til en aktivitet, men at barnet starter sammen med andre, så det øger sandsynligheden for ikke blot deltagelse men også fastholdelse i fritidsfællesskaber. Samtidig kan peer-to-peer relationer mellem forældrene bidrage til, at der kan ske en udveksling af erfaringer mellem ligesindede. Det udgør dermed et interessant alternativ til den ulige magtbalance mellem den frivillige (hjælperen) og familien (den som modtager hjælp), som vil være gældende ved megen fritidsvejledning. Forskere som Slettebö (2009) og Beresford (2013) påpeger netop det magtparadoks, der opstår, når professionelle faciliterer, at borgere tager kontrol over deres eget liv i et system de ikke kan undgå at være underlagt. Dertil peger Beresford (2013) på behovet for at inddrage frivillige med samme baggrund som målgruppen for at skabe en mere ligeværdig empowerment-proces.

6.0 Litteraturliste

- Andersen, M. L. L., & Brok, P. N. (2021). *Empowerment i socialt arbejde*. Samfundslitteratur.
- Barter, C., & Renold, E. (1999). The use of vignettes in qualitative research. *Social research update*, 25(9), 1-6.
- Beresford, P. (2013). From 'other' to involved: user involvement in research: an emerging paradigm. *Nordic Social Work Research*, 3(2), 139-148.
- Brass, D. J., & Borgatti, S. P. (2019). *Social Networks at Work*. Routledge.
- Dahler-Larsen, P. (2020). Evaluering. I S. Brinkmann & L. Tanggaard (red.), *Kvalitative metoder: en grundbog* (s. 217-236). Hans Reitzels Forlag.
- Dahler-Larsen, P., & Krogstrup H. K. (2003). *Nye veje i evaluering: håndbog i tre evalueringsmodeller*. Academica.
- DRC (2020). *Ansøgning til fritidspuljen*. Internt dokument.
- Flyvbjerg, B. (2020). Fem misforståelser om casestudiet. I S. Brinkmann & L. Tanggaard (red.), *Kvalitative metoder: en grundbog* (s. 621-656). Hans Reitzels Forlag.
- Goldsmith, L. J. (2021). Using Framework Analysis in Applied Qualitative Research. *Qualitative Report*, 26(6).
- Halkier, B. (2020). Fokusgrupper. I S. Brinkmann & L. Tanggaard (red.), *Kvalitative metoder: en grundbog* (s. 167-184). Hans Reitzels Forlag.
- Hansen, J. K. (2023). Sport for newcomers: Individual and community empowerment. I S. Agergaard, & D. Karen (red.), *Social Issues in Sport, Leisure, and Health* (s. 160-173). Routledge.
- Kirk, S. (2007). Methodological and ethical issues in conducting qualitative research with children and young people: A literature review. *International journal of nursing studies*, 44(7), 1250-1260.
- Madsen, B. (2005). *Socialpædagogik: Integration og inklusion i det moderne samfund*. Hans Reitzels Forlag.
- Malloy, T. H. (2014). National minorities between protection and empowerment: Towards a theory of empowerment. *JEMIE*, 13(2), 11-29.
- Olesen, J. M. (2012). *Netværk*. Aarhus Universitetsforlag. Tænkepauser Vol. 2.

- Olive, R., & Thorpe, H. (2016). Conducting observations in sport and exercise settings. I B. Smith & A. C. Sparkes (red.), *Routledge Handbook of Qualitative Research in Sport and Exercise* (s. 124-138). London: Routledge.
- Pawson, R., & Tilley, N. (1997). An introduction to scientific realist evaluation. I E. Chelimsky & W. S. Shadish (red.), *Evaluation for the 21st century: A handbook* (s. 405-418). SAGE Publications.
- Pilgaard, M. & Rask, S. (2016). *Danskernes motions- og sportsvaner*. Idrættens Analyseinstitut.
- Qvortrup, A., & Qvortrup, L. (2017). Inclusion: Dimensions of inclusion in education. *International Journal of Inclusive Education*, 22(7), 803-817.
- Sadan, E. (2004). *Empowerment and Community Planning: Theory and Practice of People-Focused Social Solutions*. Tel Aviv: Hakibbutz Hameuchad Publishers.
- Slettebo, T., Brodtkorb, E., Dietrichson, V., & Lyhne, K. (2009). *KREMS kurs i endringsmetode. Beskrivelse og evaluering av nye metoder for avklaring om deltakelse i kvalifiseringsprogrammet*. Diakonhjemmet Høgskole. Hentet fra <https://vid.brage.unit.no/vid-xmlui/bitstream/handle/11250/98543/KREMS%20kurs%20endringsmetode.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Socialstyrelsen (2020). *Indsatser mod ulighed i sundhed*. Hentet fra <https://www.sst.dk/-/media/Udgivelser/2020/Ulighed-i-sundhed/Indsatser-mod-ulighed-i-sundhed-tilgaengelig.ash>
- Staples, L. H. (1994). *Consumer empowerment in the Massachusetts mental health system: A comparison of attitudes, perceptions, and opinions within and between consumer and provider groups*. Boston: Boston University College.
- Tanggaard, L., & Brinkmann, S. (2020). Interviewet: Samtalen som forskningsmetode. I S. Brinkmann & L. Tanggaard (red.), *Kvalitative metoder: en grundbog* (s. 33-64). Hans Reitzels Forlag.
- Tilley, N. (2000, September). *Realistic evaluation: an overview*. Paper presented at the Founding conference of the Danish Evaluation Society. Hentet fra https://www.researchgate.net/publication/252160435_Realistic_Evaluation_An_Overview
- WHO (2022, 17. juni). *Mental health*. Hentet d. 26. januar 2024 fra <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-strengthening-our-response>